

Беларускае Палессе – іх родны дом

Аб тым, як міжнародны экалагічны праект, які рэалізуецца ў Беларусі дапаможа захаваць адну з рэдкіх птушак Еўропы

Гаворка ідзе пра тое, каб аднавіць у беларускіх за-казніках «Спораўскі» ды «Званец» месцы, дзе жыве вяртлявая чаротаўка — адзін з рэдкіх відаў птушак, якая знаходзіцца пад пагрозай поўнага знікнення. А дапаможа ў гэтай высакароднай справе праект «Ветландс», які фінансуецца Глобальным экалагічным фондам і рэалізуецца Праграмай развіцця ААН у партнёрстве з Міністэрствам прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Беларусі.

Вяртлявая чаротаўка — сёння адна з самых рэдкіх ў Еўропе птушак. Раней жа яна жыла у больш чым 20 еўрапейскіх краінах. Аднак толькі за мінулае стагоддзе сусветная папуляцыя гэтай птушкі скарацілася на 95 % у выніку асушэння амаль усіх нізінных балот. Месцы гнездавання вяртлявай чаротаўкі захаваліся толькі ў Беларусі, Украіне, Польшчы, Літве ды Германіі. Пры тым у нашай краіне — амаль палова яе сусветнай папуляцыі.

Значныя ў міжнародным сэнсе беларускія заказнікі «Спораўскі» ды «Званец» выбраны праектнымі тэрыторыямі «Ветландс» не выпадкова. Бо яны адносяцца да ключавых месцаў гнездавання для найбуйнейшай папуляцыі вяртлявай чаротаўкі ў Еўропе.

Большую частку заказніка «Спораўскі», што ў Брэсцкай вобласці займаюць нізінныя балоты. Па сутнасці, балота Спораўскае — адно з найбуйнейшых у Еўропе пойменных нізінных балот, якія захаваліся ў стане, бліжэй да натуральнага. На тэрыторыі заказніка зарэгістраваны 52 віды жывёлаў і 22 віды раслінаў з Чырвонай кнігі Беларусі, у іх ліку — віды, якія знаходзіцца пад пагрозай знікнення: вялікі арлец, вяртлявая чаротаўка, дупель, вялікі вераценнік, кроншнеп, еўрапейская выдра, еўрапейская чарапах, карлікавая страказа. Папуляцыя вяртлявай чаротаўкі

там складала ад 500 да 700 самцоў ў розныя гады.

Асноўнай пагрозай для глабальна значнай біяразнастайнасці апошнім часам стала зарастанне адкрытых нізінных балот дрэвамі хмызнякамі й трыснягом з-за спынення традыцыйнага іх выкарыстання — для скошвання й выпасу жывёлы. У выніку плошча адкрытых балот скарацілася на чвэрць толькі з-за распаўсюджвання хмызнякоў. Адным жа са спосабаў захавання відаў балотных экасістэм, дзе жыве тая ж вяртлявая чаротаўка ды іншыя віды, якія знаходзіцца пад пагрозай знікнення, з'яўляецца выдаленне й наступнае выкарыстанне біямасы балотнай расліннасці: трыснягу, дрэваў, кустоў і травы.

У рамках праекта «Ветландс» ужо запланаванае набыццё тэхнікі для арганізацыі поўнага тэхналагічнага ланцужка па ўборцы й далейшым выкарыстанні расліннай біямасы балот. Будуць выдалены дрэвы й хмызнякі з плошчы не менш 1200 га, прычым атрыманая біямаца стане прымяняцца ў выглядзе паліўнай дранкі, сена, подсілу, біясновы для ўгнаенняў. Акрамя ўсяго, у выніку рэалізацыі праекта ў заказніку «Спораўскі» будуць створаны новыя працоўныя месцы. Гэта, так бы мовіць, сацыяльны складнік праекта.

Там жа плануецца пакос травы на тэрыторыі плошчай амаль у дзве тысячы гектараў з наступным выкарыстаннем нарыхтаванай масы ў сельскай гаспадарцы й мясцовых кацельнях. Біямасу, атрыманую ад скошвання, і насенне балотнай травы будуць таксама скарыстоўваць для паскоранага аднаўлення нізінных балот на асвоеных раней тарфяніках на іншым эксперыментальным участку — балоце Дакудаўскае.

А цяпер перанясем ся ў заказнік «Званец». Там — не толькі найбуйнейшае ў Еўропе нізіннае аскавае балота, але й найбуйнейшае ў свеце месца гнездавання вяртлявай чаротаўкі. Усяго на тамтэйшай тэрыторыі гняздуецца больш за чвэрць

глабальнай колькасці гэтага знікаючага віду. Зрэшты, там ёсць таксама іншыя рэдкія птушкі — вялікі арлец, дупель, вялікі краншнеп. Растуць і рэдкія віды раслін, такія, напрыклад, як плавунец найшырэйшы.

Але стан тамтэйшага месцапражывання імкліва пагоршваецца з-за зарастання адкрытых асокавых балот трыснягом і хмызняком, што звязана ў першую чаргу з парушэннем гідралагічнага рэжыму, а таксама з поўным спыненнем выкарыстання забалочанай мясцовасці для касьбы. Гэта негатыўна адбіваецца не толькі на мясцовай папуляцыі вяртлявай чаротаўкі, але й на стане віду ў цэлым у глабальным аспекце.

Ужо вядома, што ў рамках праекта «Ветландс» будзе арганізаваны тэхналагічны ланцужок па скошванні й выкарыстанні расліннай біямасы ў заказніку «Званец». Трыснёг і хмызнякі выдаляць з плошчы амаль у пяць тысяч гектараў і, як і ў «Спораўскім», атрыманая біямаца знойдзе ўжыванне ў выглядзе паліўнай дранкі, сена, подсілу й пры вытворчасці біяўгнаенняў. Але галоўнае, што ў выніку прынятых мер, як чакаецца, да канца праекта павялічацца папуляцыі рэдкіх відаў птушак, якія знаходзяцца пад пагрозай іх глабальнага знікнення.

Уладзімір МІХАЙЛАЎ

Источник: Беларусь. – 2018. – № 11. – С. 30-31.